

SACRA VIRGINITAS СВЯЩЕННЕ ДІВИЦТВО¹

*До Преподобних братів наших Патріархів,
Митрополитів, Архієпископів, Єпископів і місцевих
Ординаріїв у мирі і сопричасті з Апостольським
Престолом.*

1. Священне дівицтво і досконала чистота, посвячена на службу Богові, без сумніву, належить до найцінніших скарбів, які Засновник Церкви залишив у спадок суспільству, яке Він заснував.

2. Безперечно, це стало підставою для впевненого твердження Отців Церкви, що довічне дівицтво — це надзвичайно цінний дар, який християнство дарує світові. Вони слушно зауважили, що погани античних часів зобов'язували до такого способу життя весталок лише на певний період часу [1]. І хоча у Старому Завіті також наказано дотримуватися дівицтва і зберігати його, проте це лише попередня вимога для одруження [2]. Більше того, Амврозій пише [3]: "Читаємо, що в Єрусалимському храмі також були дівиці. Що ж каже Апостол? "Та все це сталося з ними як приклад" [4], і це має стати провіщенням того, що мало прийти".

3. Насправді ця чеснота розростається і процвітає у саду Церкви ще з апостольських часів. Коли Діяння Апостолів [5] розповідають, що диякон Пилип був батьком чотирьох дівиць, ці слова, безперечно, окреслюють швидше їх спосіб життя, аніж вік. Згодом Ігнатій Антіохійський привітає дів [6], які разом з вдовами становили значну частину християнської спільноти у Смирні. У

¹ Переклад Галини Вихневич.

другому столітті, як засвідчує св. Юстин, "багато чоловіків і жінок віком шістдесят, сімдесят років, з дитинства сповнені настановами Христа, залишаються незайманими" [7]. Поступово число чоловіків і жінок, які склали обітницю чистоти Богові, зросло, водночас (також значно зросла роль їхнього служіння в Церкві) стало значно важливішим служіння, яке вони сповняли в Церкві, про що Ми вже докладніше говорили у Нашій Апостольській Конституції "Sponsa Christi" [8].

4. Пізніше такі Отці Церкви, як Кипріяні, Атаназій, Амброзій, Іван Золотоустий, Єронім, Августин та багато інших, оспівували дівицтво. Це вчення Отців, яке впродовж століть розвивали Вчителі Церкви та аскети, — дуже допомагає надихнути вірних обох статей твердо постановити присвятити себе Богові, практикуючи досконалу чистоту і зберігати її аж до смерті, або ж утвердити їх в уже прийнятому рішенні.

5. Незліченне число тих, хто від початку існування Церкви — аж до наших днів, посвятили свою незайманість Богові. Дехто зберіг своє дівицтво недоторканим, інші після смерті подруга посвятили решту свого життя Богові, залишаючись неодруженими, а ще інші — вирішили жити в досконалій чистоті, після того як покаялися за свої гріхи. Всіх їх об'єднує спільна жертва, яку вони склали задля Божої любові, і задля якої вони утримуватимуться від статевого задоволення до кінця свого життя. Тоді нехай те, що проповідували Отці Церкви про славу і нагороду дівицтва, буде заохоченням і джерелом сили для тих, що склали обітницю дотримуватися його з вірністю і не зрідкитися його, чи вимагати для себе бодай найменшої часточки тієї жертви, яку вони поклали на Божий вівар.

6. І хоча ця досконала чистота є однією з трьох обітниць, які окреслюють чернечий стан [9], і яку латинська Церква вимагає від духовенства основних чинів [10] та

членів світських інститутів [11], — вона також процвітає серед багатьох мирян у повному розумінні цього слова: є чоловіки і жінки, що не склали чернечих обіттів, які б офіційно затверджували їх спосіб життя, — однак вони приватно пообіцяли або ж постановили для себе цілковито утримуватися від шлюбу і статевого утіх, щоб вільніше служити своєму ближньому і легше та тісніше єднатися з Богом.

7. Ми звертаємося до всіх улюблених синів і дочок, які в якийсь спосіб посвятили свої тіла і душі Богові, і щиро закликаємо їх утвердитися у своєму святому рішенні і бути вірними Йому.

8. Однак, оскільки є такі, що звернули з правильного шляху і так звеличують подружжя, що вивищують його над дівицтвом, не дооцінюючи чистоту, посвячену Богові і celibat священства, Наш апостольський обов'язок вимагає, щоб Ми тепер в особливий спосіб виголосили і підтримали вчення Церкви про прекрасний статус дівицтва, і тим самим захистили Католицьку істину від таких помилок.

9. Ми вважаємо, що передусім необхідно зазначити, що основу свого вчення про дівицтво Церква взяла з уст самого свого Божественного Нареченого.

10. Бо ж коли учні думали, що обов'язки і труднощі подружжя, про які вони виразно усвідомили з проповіді свого Учителя, виглядають занадто важкими, вони сказали до Нього: "Коли така справа чоловіка з жінкою, ліпше не женитись" [12]. Ісус Христос відповів, що Його ідеал розуміють не всі, а лише ті, хто отримав дар, бо ж деяким перешкоджає одружитися якась природна вада, іншим людське насильство та злість, проте є й такі, які добровільно утримуються "заради Царства Небесного". І закінчує такими словами: "Хто може збагнути, нехай збагне" [13].

11. Цими словами Божественний Учитель говорить не про тілесні перешкоди до одруження, а про свobodно прийняте рішення утримуватися від подружжя і статевого задоволення протягом цілого свого життя. Хіба не у порівнянні з тими, хто з власної волі вирішив відмовитися від цих втх і тих, що через якісь природні вади, чи людське насилля були примушені до цього, — Божественний Спаситель вчить нас, що чистота, для того, щоб бути досконалою, мусить бути довічною.

12. Тут слід також додати, про що виразно навчають Отці і Вчителі Церкви, що дівицтво не є християнською чеснотою, допоки ми не приймаємо її "задля Царства Небесного" [14]; тобто, доки ми не обираємо цей спосіб життя для того, щоб вільніше присвятити себе Божественним речам і впевненіше досягнути неба та вмiло і з більшою готовністю вести інших до Царства Небесного.

13. Тому ті, хто не одружується через надмірний егоїзм або, як каже Святий Августин [15], щоб уникнути тягарів подружжя, чи, щоб як фарисеї гордовито хизуватися своєю тілесною незайманістю або коли чоловіки і жінки відкидають подружжя як щось нікчемне, а не через те, що дівицтво — це щось прекрасне і святе, підхід, який було засуджено Собором у Гантрі — не можуть претендувати на пошану, якої гідні християнські дівиці [16].

14. Більше того, Апостол Народів, пишучи під божественним натхненням, говорить таке: "Я ж хочу, щоб ви були без журби. Хто нежонатий, клопочеться про Господні справи, як подобатися Господеві... Так само й жінка незаміжня, і дівиця клопочеться про Господні справи, щоб бути святою і тілом, і духом" [17].

15. Ось основна мета, провідна ідея християнського дівицтва: прагнути тільки божественного, звернути до нього весь свій розум і душу; прагнути догодити Богові

у всьому, постійно думати про Нього, повністю присвятити Йому душу і тіло.

16. Саме Отці Церкви завжди пояснювали слова Ісуса Христа і вчення Апостола Народів; бо від найдавніших часів існування Церкви вони вважали дівицтво — освяченням тіла і душі, принесених в жертву Богові. Так, Святий Кипріяні вимагає від дів, "якщо вони присвятили себе Христові, відмовившись від тілесних задовольень, вони добровільно віддали своє тіло і душу Богові... і повинні прагнути стати прекрасними тільки для свого Господа і догоджати лише Йому" [18]. Єпископ Гіппону, розвиваючи цю тему, говорить: "Дівицтво вшановують не тому, що це тілесна незайманість, а тому, що його присвячують Богові... Ані не звеличуємо дів через те, що вони діви, а через те, що вони діви, присвячені Богові, які заховують чистоту з любові" [19]. Вчителі богослов'я святий Тома Аквінський [20] та святий Бонавентура [21], підтримувані авторитетом Августина, навчають, що дівицтво не володіє тією міцністю чесноти, допоки нема обіту зберігати його завжди недоторканим. Звичайно, ті, хто зобов'язав себе вічним обітом зберігати дівицтво, практикуючи його найдосконалішим способом, а саме — довічним утримуванням від шлюбу, про що говорив Христос. Також несправедливо стверджувати, що намір тих, хто хоче залишити відкритим шлях втечі від такого способу життя, є кращим і досконалішим.

17. До того ж, Отці Церкви вважають це зобов'язання досконалої чистоти одним з видів духовного подружжя, в якому душа — повінчана з Христом; дехто навіть порівнює порушення обітничі з перелюбом [22]. Так, святий Атаназій пише, що Католицька Церква тих, хто посідає чесноту дівицтва, зазвичай називає нареченими Христа [23]. Святий Амброзій, стисло пишучи про присвячену діву, каже: "Та є дівою, яка повінчана з Богом" [24]. Фактично, вже в IV столітті обряд посвячення

дів був дуже схожим до теперішнього чину подружжя [26], про що виразно пише Вчитель з Мілану [25].

18. З цієї ж причини Отці закликають дів любити свого Божественного Нареченого палкіше, ніж би вони любили чоловіка, якби одружилися, і завжди у своїх думках і діях сповняти Його волю [27]. Святий Августин пише до дів: "Любіть всім своїм серцем того, Хто найпрекрасніший з синів людських: ви — вільні, ваші серця не зв'язані подружніми узами...; якби ви одружилися, ви мали б виявляти до свого чоловіка велику любов, то ж якою великою повинна бути ваша любов до Того, через Кого ви вирішили не мати чоловіка? Нехай Той, Хто був прибитий до хреста, надійно буде прибитий до вашого серця" [28]. І це певним чином співзвучне з тими відчуттями і постановами, які сама Церква вимагає від дів в той день, коли вони урочисто посвячують себе Богові, заховаючи їх промовляти такі слова: "Царство цього світу і всі земні принади вважаю за марноту, якої зрікаюся задля любові Господа нашого Ісуса Христа, якого я побачила, полюбила, якому повірила і надала перевагу понад усе інше" [29]. Ніщо інше, як тільки любов до Нього лагідно змушує діву повністю посвятити тіло і душу своєму Божественному Ізбавителю. Святий Методій, єпископ Олімпії, вкладає в її уста ці прекрасні слова: "Ти сам, о Христе, є усім для мене. Задля Тебе я заховаю чистоту і, тримаючи високо запалений світильник, поспішаю на зустріч з Тобою, мій Наречений" [30]. Саме любов Христа спонукає діву усамітнитися за монастирськими стінами і залишатися там усе своє життя, щоб легше і без перешкод споглядати і любити небесного Нареченого. І саме ця любов надихає її віддати своє життя і силу ділам милосердя задля свого ближнього.

19. Щодо тих мужів, які не спокусилися жінкою, залишаючись незайманими [31], апостол Йоан твердить, що "вони слідуєть за Агнцем, куди б він не йшов" [32]. Розважмо над повчанням Августина, з яким він звертається

до всіх чоловіків цього стану: "Ви слідуєте за Агнцем, бо тіло Його справді непорочне... Ви дійсно слідуєте за Ним, куди б Він не йшов, маючи непорочне серце і тіло. Хіба слідувати не означає наслідувати? Христос страждав за нас, залишаючи нам приклад, — як каже апостол Петро, — "щоб ми йшли його слідами" [33]. Тому всі ці учні і наречені Христа, які обійняли стан дівцтва зробили це, як каже святий Бонавентура, "щоб стати подібними до Христа-Нареченого, бо цей стан уподібнює дівцю до Нього" [34]. Поєднання з Христом любовними узами не задовільнило б їх палаючої любові до Нього, тому ця любов неодмінно повинна була виразитись у наслідуванні Його чеснот і особливо в уподібненні до його способу життя, яке Він прожив виключно задля блага і спасіння людського роду. Якщо священники, ченці, черниці та інші, хто в якийсь спосіб присвятили себе Божественній службі, плекають досконалу чистоту, то це безперечно тому, що їхній Божественний Учитель перебував усе життя у стані дівцтва. Святий Фульгенцій викликає: "Це Єдинородний Син Божий, а також Єдинородний Син дів, єдиний Наречений усіх святих дів, плід, слава і дар святого дівцтва, Той, Кого святе дівцтво фізично породило, з Ким воно духовно повінчане, Ким вчинене плідним і збережене недоторканим, Ким вчинене прекрасним, щоб завжди залишатися таким, Ким воно короноване, щоб царювати зі славою навіки" [35].

20. Саме тут ми вважаємо доречним, Преподобні брати, повніше висвітлити і докладніше пояснити, чому Христова любов спонукає шляхетні душі утриматися від шлюбу і чим є містичний зв'язок між дівцтвом і досконалістю християнської любові (милосердя). Зі слів нашого Господа Христа, які стосуються вище сказаного, впливає, що повне відречення від шлюбу звільняє людей від серйозних обов'язків та зобов'язань, пов'язаних з ним. Пишучи під божественним натхненням, Апостол народів формулює причину цієї свободи таким чином:

"Я хочу, щоб ви були без журби, Хто нежонатий, — клопочеться про Господні справи, як подобатися Господеві, а хто жонатий, — клопочеться про справи цього світу, як догодити жінці" [36]. Однак, тут варто зауважити, що Апостол не докоряє чоловікам, що вони піклуються про своїх жінок. І не осуджує дружин через те, що вони прагнуть догодити своїм чоловікам; а радше виразно стверджує, що їхні серця розділені між любов'ю до Бога і любов'ю до свого чоловіка, їх обсадають гнітючі турботи, і через обов'язки подружнього стану їм важко знайти час, щоб роздумувати над Божественним. Бо обов'язок подружнього стану, яким вони пов'язані, чітко вимагає: "І двоє стануть одним тілом" [37]. Бо подруги повинні бути поєднані взаємними узами як в радості, так і в смутку [38]. Тому, нескладно зрозуміти, чому особи, які прагнуть посвятитися служінню Богові, приймають стан дівництва, як визволення, щоб бути повністю у Божому розпорядженні і присвятити себе благові свого ближнього. Як, наприклад, такий чудовий місіонер, як св. Франциск Ксаверійський; батько бідних — милосердний св. Вінкентій де Пауль; такий ревний вихователь молоді св. Іван Боско; невтомна "мати переселенців" св. Франциска Ксавер Кабріні, — могли б довершити таку велику і нелегку працю, якби кожен мав піклуватися про тілесні і духовні потреби дружини або чоловіка і дітей?

21. Існує також інша підстава чому душі, які прагнуть цілковито посвятити себе службі Богові і ближньому, обіймають стан дівництва. Це, як святі Отці добре показали на власному прикладі, — численні переваги, що сприяють зросту духовного життя, які виникають внаслідок повної відмови від статевих задовольень. Втім, в жодному випадку не можна розглядати таке задоволення в межах законного подружжя як щось саме по собі ганебне, навпаки, — благочестиві стосунки в подружжі облагороджуються і освячуються особливою тайною, про що виразно говорили самі Отці. Все ж, слід також зазначити, що внаслідок гріхопадіння Адама нижчі

здатності людської природи вже більше не підпорядковуються здоровому глуздові і тому можуть завести людину у ганебні вчинки. Св. Тома зазначає, що подружжя "допомагає душі не відійти повністю від служіння Богові" [39].

22. Латинська Церква вимагає від своїх священнослужителів добровільно заховувати досконалу чистоту для того, щоб вони осягнули духовну свободу тіла і душі і звільнилися від дочасних турбот [40]. І "якщо подібний закон", як висловився Наш попередник блаженної пам'яті Пій XI, "не зобов'язує до тієї ж міри священників Східної Церкви, все ж і в їхньому середовищі церковний celibat займає почесне місце, а в деяких випадках особливо, коли йдеться про вищі ієрархічні ступені, він є необхідною умовою" [41].

23. Зважмо знову на той факт, що священнослужителі не відкидають подружжя лише через своє апостольське служіння, але також через те, що вони здійснюють служіння при вівтарі. Бо ж якщо навіть священники Старого Завіту утримувалися від сповнення подружніх обов'язків протягом того часу, коли служили в храмі, тому що боялися бути звинуваченими за законом у нечистоті, як інші чоловіки [42], то чи ж не годиться служителів Ісуса Христа, який щоденно приносить Євхаристійну Жертву, тим більше посідати досконалу чистоту? Святий Петро Дам'ян, заохочуючи священників до досконалої стриманості, запитує: "Якщо наш Відкупитель так полюбив цвіт досконалої скромності, що не тільки був народжений з лона діви, але й вихований дівою з немовляти, що плакало в колісці, то кого ж, питаю, Він хотів би бачити на місці того, хто тримає у руках Його тіло тепер, коли Він безмежно царює на небесах?" [43].

24. Саме з цих причин, згідно із вченням Церкви, святе дівцтво перевищує подружжя своєю досконалістю. Наш Божественний Спаситель порадив її своїм учням

для досягнення досконалішого життя [44]. Святий Павло після того як каже, що батько, який віддає свою доньку заміж "робить добре", одразу ж додає: "А той, хто не віддає робить ще краще" [45]. Кілька разів, порівнюючи подружжя і дівцтво, Апостол висловлюється таким чином: "Я бажав би, щоб усі люди були, як я... Кажу ж нежонатим та вдовицям, що добре їм, коли зостануться, як є" [46]. Дівцтво краще, ніж одруження, як Ми зазначили, бо має вищу ціль (мету) [47]: себто, воно дуже ефективно у справі цілковитого посвячення Богові, оскільки серце одруженої людини так чи інакше буде завжди "поділене" [48].

25. Розглянувши плоди дівцтва, ми ще краще оцінимо його, бо "дерево пізнається з плоду" [49].

26. Ми відчуваємо глибоку радість, коли думаємо про незліченну армію дів і апостолів, які з перших століть існування Церкви – аж до наших днів, відмовились від подружжя, щоб легше і повніше присвятити себе спасінню ближнього задля любові Христа, і таким чином зуміли взяти на себе і здійснити прекрасні діла проповідництва і милосердя. Ми в жодному разі не хочемо применшити заслуги і апостольську працю активних членів руху "Католицька Акція": завдяки своїм ревним зусиллям вони часто можуть заторкнути душі тих, на кого не можуть вплинути священники і ченці. Проте, діла милосердя в основному належать до діяльності посвячених осіб. Ми бачимо як ці шляхетні душі працюють серед людей різного віку і стану. Коли ж вони відчувають, що виснажені чи хворі, то заповідають свою священну місію іншим, які займають їхнє місце. Часто трапляється, що дитина одразу після народження потрапляє під опіку посвячених осіб, які намагаються замінити дитині материнську любов; в шкільному віці дитину віддають учителям, які слідкують за її християнським вихованням, а також розумовим розвитком та формуванням характеру; якщо ж людина хвора, то чи буде вона дитиною чи

дорослою – знайде опікунів, якими керує любов Христа, і які дбатимуть про неї із невтомною відданістю; сирота, потребує особа чи морально зіпсута, в'язень, – ніхто не буде покинутий. Священники, ченці, посвячені діви вбачатимуть у ньому страждаючого члена Христового Містичного Тіла і пригадуватимуть слова Божественного Ізбавителя: "Бо я голодував і ви дали мені їсти; був спраглий і ви мене напоїли; чужинцем був і ви мене прийняли; нагий був і ви мене одягнули; у тюрмі був і ви мене відвідали. А цар, відповідаючи їм, скаже: Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших – ви мені зробили" [50]. Хто ж може до кінця поцінувати місіонерів, які невтомно працюють задля навернення численних поган, вигнанців з рідних країн чи ж монахинь, які надають їм необхідну допомогу? До кожного зокрема Ми радо звертаємося із словами Нашого Апостольського повчання "Menti Nostrae": "...через закон цілібату священник не лише не зрікається батьківства, але безмірно підсилює його, бо він народжує не для земного і скороминучого життя, для небесного і вічного" [51].

27. Плід дівцтва не полягає лише у цих зовнішніх ділах, яким завдяки дівцтву, людина може повніше і відданіше посвятити себе, але також у щирій молитві, яку вона підносить за інших і випробовуваннях, які вона охоче і великодушно зносить заради інших – це інакші досконалі форми милосердя до свого ближнього. Саме таким ділам, слуги і наречені Христа, особливо ті, що живуть в згромадженнях чи в межах монастирських стін, посвятили усе своє життя.

28. Зрештою дівцтво, посвячене Богові, само по собі є таким свідченням віри у Царстві Небесному, таким доказом любові до нашого Святого Ізбавителя, що не має сумніву, що воно дає рясні плоди святості. Незліченне число дів і апостолів, які склали обіти досконалої чистоти, стали гордістю Церкви через величну святість свого

життя. Дівіцтво справді наділяє душі такою силою духа, що здатне провадити їх при потребі навіть до мучеництва: така історична дійсність, що пропонує нашому подиву безліч дівіць від Агнеси Римської — до Марії Горетті.

29. Дівіцтво справді достойне називатися ангельською чеснотою, про яку говорив Святий Кипрія́н, коли писав до дів: "Те, що ми повинні осягнути ви вже почали осягати. Вже в цьому світі ви посідаєте славу воскресіння, ви проходите світом, не страждаючи від його недуг. У дотриманні непорочної чистоти, ви рівні з ангелами Божими" [52]. Для душ, які невтомно шукають досконалішого життя і пломеніють бажанням осягнути Царство Небесне, дівіцтво — це "коштовна перлина" задля якої "чоловік продає усе, що має і купує її" [53]. Одружені люди, а навіть полонені злом, при зустрічі з дівами часто захоплюються блиском їхньої прозорої чистоти і відчують в собі сили піднятися понад чуттєві задоволення. Коли Святий Тома стверджує, що "дівіцтво нагороджене атрибутом найвищої краси" [54], то це тому, що його приклад зачаровує; крім того, чи ж досконала чистота всіх цих чоловіків та жінок — не дивовижний доказ того, що влада духу над тілом — це результат Божественної допомоги і знак випробуваної чесноти?

30. Особливої уваги заслуговує думка про те, що найвитонченіший плід дівіцтва полягає в тому, що діви роблять видимою досконалу непорочність своєї матері Церкви і святість її близького поєднання з Христом. Під час обряду посвячення дів, прелат, який здійснює його, молиться до Бога: "Щоб існувало більше шляхетних душ, які зневажають подружжя, що полягає у тілесному поєднанні чоловіка і жінки, але бажать тієї таємниці, яку воно включає, які відкидають його практику, але люблять його містичне значення" [55].

31. Без сумніву найбільша велич дів полягає в тому, щоб бути живими образами досконалої цілісності союзу між Церквою і її Божественним Супругом. Бо для цього суспільства, заснованого Христом, найбільша радість полягає в тому, що діви повинні бути дивовижним знаком його святості і животворної сили, про що так вдало висловився Святий Кипрія́н: "Вони — цвіт Церкви, краса і орнамент духовної ласки, предмет радості, досконала і незаплямована шана хвали і честі, образ Бога, який відповідає святості Господа, найславніша частина Христової отари. Саме в них знаходить вираження плідна (життєдайна) сила нашої Матері Церкви і вона радіє; чим більше зростає число дів — тим більшою стає материнська радість" [56].

32. Ця доктрина переваги дівіцтва та целібату та їх вишості над подружнім станом була, як Ми вже сказали, об'явлена нашим Божественним Відкупителем і Апостолом народів, а також офіційно сформульована, як догма святої віри священним Тридентійським Собором [57], і тлумачена так само Святими Отцями та Докторами Церкви. Зрештою, Ми та Наші Попередники часто роз'яснювали і впевнено відстоювали її при кожній нагоді. Але нещодавні напади на цю традиційну доктрину Церкви, небезпеки, які вони несуть, і біль який, вони завдають душам вірних, змусили Нас, заради сповнення покладених на Нас обов'язків, знову підняти це питання в цій енцикліці, і оскаржити ті помилки, які так часто пропонують під оманливим виглядом правди.

33. Перш за все, вважати статевий інстинкт — найважливішим та найглибшим прагненням людини і з цього робити висновок, що людина не може стримувати його протягом усього життя, не загрожуючи своїй життєво важливій нервовій системі, а отже, не порушуючи гармонії своєї особистості, — суперечить здоровому глузду, який Церква завжди високо шанує.

34. Святий Тома дуже вдало зауважив, що найглибший природній інстинкт — це інстинкт спілкування; статевий інстинкт — другий. Більше того, саме через розумову схильність, яка є визначальною привілеєм нашої природи, ми повинні регулювати ці основні інстинкти і, пануючи над ними, — облагороджувати їх [58].

35 Це правда, що гріх Адама спричинив настільки глибоке порушення рівноваги наших тілесних здатностей і пристрастей, що вони бажать здобути контроль над чуттєвим світом і навіть світом духу, затьмарюючи наш розум і послаблюючи нашу волю. Але нам дана ласка Христова, особливо в Тайнах, для того, щоб допомогти нам утримувати свої тіла в підпорядкуванні і жити духом [59]. Чеснота чистоти не означає, що нам невідома жага пристрастного бажання, — ми підпорядковуємо його розумові і законіві благодаті, ширим серцем прагнучи до того, що є найшляхетнішим в людині і в християнському житті.

36. Для того, щоб досягнути це досконале панування духа над чуттями не достатньо лише стримуватись від актів, які прямо протилежні чистоті, але також необхідно щиро відкинути все, що могло б безпосередньо чи опосередковано осквернити цю чесноту. Лише за таку ціну душа зможе вповні керувати тілом і провадити духовне життя в мирі і свободі. Хто ж тоді не бачить, що в світлі католицьких принципів, досконала чистота і дівіцтво, аж ніяк не пошкоджують нормальний устрій чоловіка чи жінки, а навпаки — наділяють їх вищою моральною шляхетністю.

37. Нещодавно Ми з прикрістю осудили погляди тих, хто стверджує, що подружжя — це єдиний спосіб забезпечити природній розвиток і вдосконалення людської особистості [60]. Бо існують такі, що стверджують, що благодать Тайни, яка впливає із здійснення Таїнства, — надає подружжю такої святості, що робить його кращим

інструментом, ніж дівіцтво для поєднання душі з Богом, оскільки подружжя є Таїнством, а дівіцтво — ні. Ми відкидаємо це вчення як небезпечну помилку. Безперечно, Таїнство дарує подружній парі благодать свято сповняти обов'язки подружнього стану, воно зміцнює узи взаємної любові, яка поєднує їх; але мета його встановлення не полягала у використанні подружжя, як засобу, найбільш придатного в собі, для поєднання в любові душ чоловіка і дружини з Богом [61].

38. Чи ж апостол Павло не допускає, що подружжя має право утримуватись якийсь час від статевих стосунків, щоб вільніше віддатися молитві [62], бо саме таке стримання дає більшу свободу душі, яка прагне віддатися духовним роздумам і молитві Богові?

39. Зрештою, не можна стверджувати, як це дехто робить, що "взаємна допомога" [63], якої шукають в християнському подружжі, є ефективнішою допомогою в прагненні особистої святості, ніж самотність серця, як вони називають це, дів і целібатів. Хоча всі ті, хто обійняв життя досконалої чистоти, позбавили себе вираження людської (природної) любові, яка дозволяється одруженим станом, все ж не можна стверджувати, що ця відсутність зменшила чи збіднила їхню людську особистість. Бо вони отримують від Подателя небесних дарів щось духовне, яке значно перевищує ту "взаємну допомогу", яку дарують одне одному чоловік і дружина. Вони посвячують себе Тому, Хто є їхнім джерелом і який розділяє з ними Своє Божественне життя, і таким чином, особистість не зазнає жодних втрат, навпаки — безмірно здобуває. Бо хто, більше, ніж діва може застосувати до себе цю дивовижну фразу апостола Павла: "Бо вже не я живу, а Христос живе у мені" [64].

40. З цієї причини Церква завбачливо відстоювала позицію, про те, що її священики повинні дотримуватися целібату, вона знає що це є і буде джерелом духовних

ласк, через які вони завжди тісніше поєднуюватимуться з Богом.

41. Крім того Нам видається своєчасним коротко згадати про помилкові судження тих, хто з метою відвернути хлопців та дівчат від семінарії та інститутів богосвяченого життя, намагається зосередити їхню думку на тому, що сьогодні Церква має більшу потребу в допомозі і сповіданні християнської чесноти з боку тих, хто поєднаний в подружжі, провадить життя разом з іншими в світі, аніж з боку священиків і посвячених дів, які через обіт чистоти відірвані від людського суспільства. Неможливо не побачити, Преподобні брати, наскільки така думка — неправдива і згубна.

42. Звичайно, Ми не маємо наміру заперечувати, що подруги-католики прикладом свого християнського життя, де б вони не жили і в яких би не були обставинах, дають багаті і рясні плоди, які є свідченням їхньої чесноти. Все ж той, хто на підставі цього стверджує, що краще жити в шлюбі, ніж посвятити себе в повноті Богові, без сумніву спотворює правильний порядок речей. Ми справді широко бажаємо, Преподобні брати, щоб ті, хто вже уклав шлюб, або бажає вступити в цей стан, знали про серйозні обов'язки не лише належно і старанно навчати дітей, яких би вони не мали чи будуть мати, але також допомагати іншим, з огляду на свої можливості, свідченням своєї віри і прикладом своєї доброчесності. І все ж, як того вимагає Наш обов'язок, ми не можемо не осудити всіх тих, хто намагається відвернути молодих людей від семінарій, чернечих згромаджень та інституцій і від прийняття священних обітів, переконуючи їх, що поєднані в подружжі як батько і мати, вони можуть досягнути більше духовне добро відкритим і публічним свідченням свого християнського життя. Безперечно, їхня поведінка була б правильнішою і відповіднішою, якщо б замість того, щоб намагатися відвернути від життя в чистоті цих молодих чоловіків та жінок, які

бажають віддати себе служінню Богові і яких так мало сьогодні, вони б з усією старанністю заохочували величезне число тих, хто живе в шлюбі, до сприяння апостольській праці серед мирян. Про це влучно пише Амвросій: "сіяти насіння досконалої чистоти і підіймати рівень покликань до дівцтва завжди належало до функції священства" [65].

43. До того ж, Ми вважаємо за необхідне застерегти, що є цілком помилково стверджувати, що ті, хто прийняв обіт досконалої чистоти, практично знаходяться поза спільнотою людей. Хіба ж посвячені діви, які присвячують своє життя служінню убогим та хворим, незважаючи на расу, соціальний статус чи релігію, хіба ж вони не поєднуються з їхніми нещастями та скорботами, і не прив'язуються до них, так ніби вони їхні матері? Чи ж подібно священик, вражений прикладом Божественного Вчителя, не виконує функцію доброго пастиря, який знає в своїй отарі кожного поіменно [66]. Насправді священники, ченці та черниці саме в своїй досконалій чистоті, яку вони плекають, віднаходять джерело наснаги, щоб віддавати себе всім, і любити усіх людей любов'ю Христа. А також ті, хто живе контемплативним життям, саме через те, що вони не лише підносять Богові свої молитви і благання, але й приносять себе в жертву заради спасіння інших, здобувають значно більше добра для Церкви, коли в таких обставинах як сьогодні вони присвячують себе ділам милосердя і апостольському служінню, згідно з нормами, які Ми виклали в апостольському листі "Sponsa Christi" [67], вони справді заслуговують високої похвали і разом з тим про них не можна сказати, що вони відірвані від спілкування з людьми, оскільки вони працюють для духовного зростання подвійним способом.

44. А тепер, Преподобні Брати, перейдімо від вчення Церкви про вищість дівцтва до деяких пунктів, які мають практичне застосування.

45. Перш за все, слід з'ясувати: той факт, що дівицтво слід вшановувати як щось досконаліше, ніж подружжя, не означає, що воно – необхідне для християнської досконалості.

46. Святість життя можна досягнути, навіть без посвяченої Богові чистоти. Свідченням цього є численні праведні чоловіки та жінки, яких Церква офіційно вшановує, які були вірними подругами і прикладом чудових батьків та матерів; справді, нерідко можна знайти одружених людей, дуже ревних в своїх зусиллях досягти християнської досконалості.

47. Слід також зазначити, що Бог не закликає усіх християн до дівицтва, як навчає нас апостол Павло: "Що ж стосується дів, то немає наказу Господнього, але даю раду" [68]. Тому, ми просто запрошені радо обійняти стан досконалої чистоти, як щось, що може безпечніше і успішніше привести тих, "яким вона дана" [69] до євангельської досконалості, якої вони шукають, і до здобуття Царства Небесного. Тому, її "не накидають, а пропонують" як вдало зауважує Святий Амвросій [70].

48. Отже, досконала чистота спершу вимагає вільного вибору християн перед тим, як вони посвящать себе Богові, а потім – надприродної допомоги і ласки від Бога [71]. Сам Наш Божественний Ізбавитель навчав нас такими словами: "Це слово вміщають не всі, а ті, кому дано... Хто його може вмістити, нехай вмістить" [72]. Святий Єронім, ретельно обдумуючи ці священні слова Ісуса Христа, закликає усіх: "нехай кожен зважить свої сили, чи він може сповнити настанови незайманої скромності. Бо чистота сама по собі – гарна і приваблива для всіх. Але необхідно зважити свої сили, так щоб той, хто може, взяв це. Слово Господнє, як заохочення, спонукає своїх солдатів до здобуття чистоти. Той, хто може взяти це, нехай візьме: нехай той, хто може, бореться, перемагає і отримує свою нагороду" [73].

49. Дівицтво – важка чеснота; для того, щоб могли обійняти її потрібна не лише тверда і явна постанова повного і довічного відречення від легітимних утіх шлюбу, а також – постійна пильність і боротьба, щоб стримувати і опановувати бунтівні порухи тіла і душі, втеча від марнот світу, боротьба, щоб перемогти підступи Сатани. Наскільки істинний вислів Івана Золотоустого: "Корінь, а також цвіт дівицтва – розп'яте життя" [74]. Згідно із словами Амвросія, дівицтво – це жертвенне приношення, а діва – "дарунок скромності, жертва цнотливості" [75]. Недарма Святий Методій, єпископ Олімпії, порівнював дів із мучениками [76], а Святий Григорій Великий вчить, що досконала чистота заступає мучеництво. "Тепер, хоча час переслідування минув, все ж світ має своїх мучеників, бо хоч ми і не схиляємо шию перед мечем, ми вбиваємо в своїх серцях тілесні пожадання з допомогою духовної зброї" [77]. Отож, чистота посвячена Богові вимагає сильних і шляхетних душ, душ, які готові йти в бій і перемагати "заради Царства небесного" [78].

50. Отож, перед тим, як вступити на цю найважчу стежку, всі, хто з досвіду знають, що є надто слабкими в душі, повинні взяти до уваги застереження апостола Павла: "Але коли не можуть стриматись, нехай одружуються. Бо краще одружитись, ніж горіти" [79]. Без сумніву для багатьох ноша довічного стримання важча, ніж їм слід покладати собі на плечі. Таким чином священники, які мають серйозний обов'язок допомагати своєю порадою молодим людям, що виявляють покликання до священства або чернечого життя, спонукати їх уважно обдумати цю справу, перед тим як вони вступають на шлях, який не сподіваються пройти впевнено і щасливо до кінця. Їм слід ретельно перевірити чи підходить кандидат, навіть залучаючи при необхідності думку експертів. У випадку, якщо ж залишаться серйозні сумніви, особливо, якщо вони ґрунтуються на минулому досвіді, вони повинні скористатися своєю владою і змусити

кандидата припинити шукати стану досконалої чистоти, такі кандидати також не можуть пізніше вступити в чернечі чини або обійняти духовний сан.

51. Хоча чистота, обіцяна Богові, — це важка чеснота все ж, ті, що після серйозного обдумання великодушно відповідають на запрошення Христа і роблять все, що в їхніх силах, щоб досягнути її, можуть досконало і вірно заховувати її. Бо оскільки вони з великим бажанням обійняли стан дівництва чи целібату, вони безперечно отримують від Бога той дар благодаті з допомогою, якого вони зможуть виконати свою обіцянку до кінця. Якщо ж є такі, що "відчувають, що не мають дару чистоти, навіть якщо склали обіт" [80], нехай не заявляють, що не можуть сповнити своїх зобов'язань. "Оскільки, — каже Тридентійський Собор, цитуючи Святого Августина, — "Бог не зобов'язує до неможливого, але наказуючи, звертає увагу, що людина робить те, що може і молиться за те, чого не може" [81], і "Він допомагає нам досягнути це" [82]. Цю правду, сповнену підбадьорення, Ми пригадуємо також тим, чия воля була психічно ослаблена і кого деякі лікарі, іноді навіть католики, надто поспішно переконують в тому, що їм слід звільнитись від такого зобов'язання, подаючи за об'єктивну причину те, що вони не можуть заховувати чистоту, не руйнуючи душевну рівновагу. Наскільки кориснішим і сприятливішим є допомогти такого роду немічним зміцнити їхню волю і порадити їм, що навіть для них чистота посилює, бо згідно із словами апостола: "Бог вірний, Він не допустить, щоб ви випробовувалися більше, ніж можете, але при спробі й полегшення дасть, щоб знести могли ви її" [83].

52. Ось помічники, призначені нам Божественним Відкупителем, за допомогою, яких ми можемо ефективно захистити нашу чесноту: постійна пильність, завдяки якій ми старанно виконуємо те, що можемо; більше того, постійна молитва до Бога, в якій просимо того, що

не можемо здійснити через нашу неміч. "Пильнуйте і моліться, щоб не впасти в спокусу. Бо дух справді бадьорий, але тіло немічне" [84]. Пильність, яка оберігає кожен момент нашого життя і кожен обставину, вкрай необхідна для нас: "Бо тіло бажає протилежного духові: а дух протилежного тілу" [85]. Але якщо хтось, хоч і частково, задовольнятиме спокуси плоті, — він скоро побачить, що втягнений у такі "учинки тіла", які апостол перераховує [86], як найпідліші і найогидніші людські пороки.

53. Отже, ми повинні особливо слідкувати за порухами наших пристрастей і відчуттів; контролювати їх добровільною самодисципліною нашого життя і тілесним умертвленням, щоб зробити їх покірними здоровому глуздові і закону Божому: "І ті, що належать Христові, розіп'яли свої тіла, з їхніми вадами і спокусами" [87]. Апостол народів говорить про себе: "Але вмертвляю й неволю я тіло своє, щоб звіщаючи іншим, не стати самому негідним" [88]. Всі праведні чоловіки та жінки найпильніше стежили за порухами чуттів і пристрастей, і часом дуже суворо придушували їх, дотримуючись вчення Божественного Учителя: "А я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться із пожадливістю, той уже вчинив із нею перелюб у серці своїм. Коли праве око твоє спокушає тебе, — його вибери, і кинь від себе: бо краще тобі, щоб загинув один із твоїх членів, аніж до пекла все тіло твоє було вкинене" [89]. Цілком зрозуміло, що цим застереженням наш Спаситель передусім вимагає від нас ніколи не приставати до жодного гріха, навіть подумки і рішуче відкидати від себе все, що може найменше осквернити прекрасну чесноту чистоти. У цій справі жодна старанність, жодна суворість не може розглядатись як надмірна. Якщо ж погане здоров'я чи інші причини не дозволяють важчих тілесних випробувань, все ж вони ніколи не позбавляють людини пильності і внутрішнього самоконтролю.

54. Тут слід зазначити, як навчають Отці [90] та Вчителі [91] Церкви, що ми можемо успішніше боротися проти підступів зла і спокус пристрастей та придушувати їх, якщо змагатимемося з ними не безпосередньо, а якнай-дужче утікаючи від них. Для збереження чистоти, згідно з вченням Єроніма, втеча – ефективніша, ніж відкрита війна: "Тому я уникаю, щоб мене не побороти" [92]. Втеча повинна розумітися у тому значенні, що ми не лише старанно оминаємо можливості гріха, але особливо в тому, що в такій боротьбі ми підносимо наш розум і серця до Бога, передусім линемо до Нього, до Того, Кому ми присягнули свою чистоту. "Поплянь на красу Того, хто любить Тебе" [93], каже нам Святий Августин.

55. Втеча і зосереджена пильність, за допомогою яких ми старанно оминаємо можливостей гріха, завжди розглядалися праведними чоловіками та жінками, як най-ефективніші методи боротьби; однак сьогодні здається не усі дотримуються такої думки. Дехто заявляє, що всі християни, особливо духовенство, не повинні бути "відділені від світу", як в минулому, а повинні бути "близько до світу". Тому, їм слід "ризикнути" і випробувати свою чистоту для того, щоб з'ясувати чи вони мають сили протистояти чи ні, тому вони кажуть: нехай молоде духовенство бачить усе, що звикло дивитися на все незворушно, і таким чином виробило в собі імунітет до усіх спокус. На підставі цього вони охоче дають свободу молодому духовенству спрямовувати свої очі в будь-якому напрямку, зовсім незважаючи на скромність; вони можуть переглядати навіть ті кінофільми, які заборонені Церковною цензурою; вони можуть перечитувати навіть непристойну періодику; вони також можуть читати романи, занесені в індекс заборонених книг,² чи такі, що

² Індекс заборонених найвищою церковною владою книг для читання і поширення католиками. У ранньому середньовіччі поодинокі єпископи складали окремі переліки книг для своїх вірних, які не слід було читати. Цензура книг як з боку державних органів влади так і з боку церковної влади набуває

заборонені Природнім законом. Все це їм дозволено тому, що сьогодні безліч людей "годуєть" такими розвагами і публікаціями і через те ті, хто має на меті допомагати цим людям, повинні розуміти їх спосіб мислення і відчуття. Проте, без великих зусиль, можна побачити, що цей спосіб навчання і вишколу духовенства у здобутті святості властивої їх покликанню – неправильний і згубний. Бо "той, хто любить небезпеку, – згине в ній" [94]. З цього приводу найвідповіднішим буде застереження Августина: "Не кажи, що у тебе чистий розум, коли твої очі – нечисті, тому що нечисте око виказує нечисте серце" [95].

56. Без сумніву, цей згубний метод ґрунтується на серйозній плутанині думок (на цілковитому нерозумінні речей). Христос Господь наш стверджував про своїх апостолів: "Я послав їх у світ" [96], попередньо Він сказав про них: "Вони не від світу, так як і Я не від світу" [97], і Він молився до свого Небесного Отця цими словами: "Я не молюся, щоб ти взяв їх від світу, але щоб зберіг їх від лихого" [98]. Керуючись тими самими принципами, з метою захистити священників від спокус зла, на які звичайно наражаються усі, хто перебуває в близь-

широкого поширення від часу виникнення книгодрукування. Папа Інокентій VIII своєю буллою від 1487 року зобов'язав усіх єпископів подбати про цензуру книг, які поширювалися серед народу. Цензурі церковних властей підлягали всі наявні в обігу книги під оглядом наступних критеріїв: наявність в них еретичних вчень, пропагування аморальності, поширення біблійних, богословських й богослужбових текстів, виданих без надання уповноваження відповідною церковною владою. Лише у 1559 році було опубліковано перший офіційний перелік книг, заборонених найвищою церковною владою. З 1571 року існує окрема Конгрегація Індeksu при Папі. Заборона читання і поширення книг, включених у список, була підсиленою карою церковної екскомуніки, яка була усунута лише 1869 року буллою папи Пія IX. Див.: Hilgers J., Index of Prohibited Books; Censorship of Books/ The Catholic Encyclopedia, 1910. – Vol.111. Тепер не існує офіційного індексу заборонених книг.

кому контакті зі світом, Церква проголосила відповідні і мудрі закони [99], мета яких — оберегти священничу святість від турбот та утіх мирян.

57. Ще одна причина того, чому молоде духовенство повинно бути відгороджене від метушні світу перед тим як розпочати боротьбу, полягає в тому, що їм потрібно вправлятися в духовному житті, в священничій і чернечій досконалості; протягом багатьох років вони повинні залишатися в семінарії або ж малій семінарії, де вони отримують міцну і ґрунтовну освіту, яка дає їм розважливе (належне) знання і поступово наближає до тих проблем, які виникають в наш час, згідно з нормами, які Ми затвердили в Апостольському повчанні "Menti Nostrae" [100]. Чи ж садівник піддав би випробовуванню сильним вітрам добірні, але слабкі рослини, щоб вони довели свою силу, якої ще не здобули? Семінаристів, безперечно, потрібно розглядати як молоді і слабкі рослини, які все ще потребують захисту і поступового тренування, щоб протистояти і боротися.

58. Служба наставників молодого духовенства була б ціннішою і кориснішою, якщо б вони прищеплювали молодим людям настанови християнської скромності, яка є дуже важливою для дотримання досконалиї чистоти і яку справедливо називають розсудливістю чистоти. Бо скромність бачить наперед загрожуючу небезпеку, вона забороняє нам піддавати себе ризику, вимагає уникати тих випадків, яких не остерігається нерозсудливий. Вона не любить нечистих чи пустих розмов, остерігається найменшої нескромності, старанно уникає сумнівних знайомств з особами іншої статі, оскільки це спонукає душу виявляти належну шану тілові, як такому, що є членом Христа [101] і храмом Святого Духа [102]. Той, хто володіє скарбом християнської скромності, почуває відразу до всякого гріха нечистоти і одразу втікає, де б його не зваблювали спокуси.

59. Крім того, скромність підкаже і подасть батькам та вихователям потрібні слова, які формують чисте молоде сумління. Втім, як Ми сказали в нещодавньому звертанні, "скромність не означає, що необхідно замовчувати це питання. Скромність також не забороняє виважені та обережні дискусії на ці теми з поданням морального вчення" [103]. Тим не менше, сьогодні є такі вчителі та вихователі, які надто часто вважають своїм обов'язком посвячувати невинних хлопців та дівчат у секрети людського дітонародження у такий спосіб, що ображає їхню сором'язливість. Але у цій справі лише поміркованість і стриманість повинні використовуватись, як того вимагає християнська скромність.

60. Ця скромність живиться страхом Божим, тим синівським страхом, який ґрунтується на чесноті глибокої християнської смиренності, і викликає у нас крайню відразу перед найменшим гріхом, як сказав Наш попередник Святий Климентій I, "той, хто чистий тілом, не повинен бути гордим, оскільки йому слід знати, що він завдячує даром ціломудрія іншому" [104]. Напевно ніхто не вчив докладніше, ніж Августин про те, наскільки важливою є християнська смиренність для оборони дівицтва. "Тому, що довічна стриманість, і передусім дівицтво, є великим добром у святих Бога, необхідно вправлятися бути надзвичайно пильними, щоб її не спотворила гординя... Що краще я усвідомлю велич цього дару, то більше боюся, щоб його не пограбувала гордість-злодійка. Тому ніхто не охороняє дівицтво, крім самого Бога, Який дарував її: "Бог милосердя" [105]. Отож, "охоронцем дівицтва є милосердя; ознакою цього охоронця є смиренність" [106].

61. Більше того, існує інший аргумент, вартий уважного розгляду: для того, щоб зберегти чистоту незаплямованою, не досить лише пильності і скромності. Необхідно також залучити помічників, які повністю перевищують природні сили, а саме: молитву Богові, Тайни Покаяння

і Пресвятої Євхаристії, палка відданість Пресвятій Богородиці.

62. Нікому не слід забувати, що досконала чистота – це великий дар Божий. Св. Єронім написав з цього приводу такі влучні слова: "Вона дається тим [107], хто просить її, хто бажав її, хто трудився, щоб здобути її. Бо вона буде дана кожному, хто просить, бо той, хто шукає – знайде, а тому хто стукає – відчинять" [108]. Амвросій додає, що незмінна вірність дів своєму Божественному Супругові залежить від молитви [109]. Святий Альфонс Лігорі з притаманним йому палким благочестям, навчав, що не існує необхіднішої і надійнішої допомоги у подоланні спокус, спрямованих проти прекрасної чесноти чистоти, ніж негайне звертання по допомогу до Бога в молитві [110].

63. До молитви слід додати часте і щире приступання до Тайни Покаяння, яка очищає і оздоровлює нас як своєрідний духовний лік; необхідно також отримувати Причастя, про яке Наш попередник блаженної пам'яті Лев XIII сказав, що це найкращий засіб проти похоті [111]. Чим бездоганніша і чистіша душа – тим більше вона прагне цього хліба, з якого вона черпає силу протистояти усім спокусам гріха нечистоти, і через який вона тісніше поєднується із Божественним Супругом: "Той хто споживає моє тіло і п'є мою кров, – перебуває в мені, а Я в ньому" [112].

64. Чудовий спосіб оберегти і зростити досконалу чистоту, випробуваний століттями, полягає у глибокій і палкій відданості Діві Марії. Всі інші помічники певним чином містяться в цій відданості; немає сумніву, що той, хто щиро і ревно запалений цією відданістю, – стає спасенно натхнений до постійної пильності, до тривалої молитви і отримання Тайни Покаяння і Євхаристії. Тому Ми по-батьківськи заохочуємо усіх священників, ченців і черниць вручити себе особливій опіці Пресвятої Богоро-

диці, яка є Дівою серед Дів і "учителем дівцтва", як каже Амвросій [113], і наймогутнішою Матір'ю особливо тим, хто присягнув і посвятив себе на служіння Богові.

65. Атанасій засвідчує, що дівцтво завдячує своїм початком Марії [114], а святий Августин виразно навчає, що "Гідність дівцтва починається з Матері Господньої" [115]. Продовжуючи думку Атанасія [116], Амвросій подає життя Діві Марії за взірць для дів. "Наслідуйте її, мої дочки...! [117] Нехай життя Марії буде для вас прикладом дівцтва, бо від неї, ніби від дзеркала, відбивається краса чистоти та ідеал чесноти. Беріть із неї приклад для свого життя, бо в ній, ніби у зразку, виявлені навчання про добро, показують, що вам слід виправити, що слід наслідувати і що заховувати... Вона – образ дівцтва. Бо Марія була такою, що лише одного її життя достатньо для навчання всіх... [118]. Тому дозвольте Марії провадити вас по життєвій дорозі" [119]. "Її ласка була такою великою, що Вона вмістила в себе не лише благодать дівцтва, але й обдарувала ласкою чистоти тих, на яких Вона зосередила свій погляд" [120]. Наскільки істинним є вислів Амвросія: "О, багатство дівцтва Марії!" [121]. Через це багатство було б дуже корисно для теперішніх ченців, черниць і священників споглядати дівцтво Марії для того, щоб вірніше й досконаліше практикувати чистоту, до якої вони покликані.

66. Але недостатньо, любі брати і сестри, лише розважати над чеснотами Пречистої Діві Марі: полиньте до неї з повною довірою і прислухайтеся до поради Святого Бернарда: "шукаймо благодаті і шукаймо її через Марію" [122]. В особливий спосіб протягом року Марії вручіть Їй вашу турботу про духовне життя і досконалість, наслідуючи приклад Єроніма, який сказав: "Моє дівцтво в Марії, присвячене Христові" [123].

67. Преподобні брати, серед усіх поважних труднощів, яким Церква повинна протистояти сьогодні, серце Вер-

ховного Пастиря втішається, коли Ми бачимо, що дівицтво, яке процвітає в усьому світі, сьогодні як і в попередні століття втішається великою шанною і добрим ім'ям, незважаючи, як Ми вже говорили, на помилки, якими його атакують і які, Ми віримо, скоро розвіються і зникнуть.

68. Тим не менше, Ми не заперечуємо, що цю радість затьмарює певний смуток, коли Ми дізнаємося, що в деяких країнах кількість покликаних до священничого і чернечого життя поступово зменшується. Ми вже подали основні причини, які пояснюють цей факт і немає підстави повертатися до них знову. Радше, Ми віримо, що ті вихователі молоді, які припустилися помилок у цій справі, відкинуть їх, як тільки виявлять, а, відтак, серйозно вирішать виправити їх, а також зроблять все, що можуть, щоб всіляко допомогти молодій людині, яка перебуває в їхній опіці і відчуває себе покликаною божественною благодаттю осягнути священство, чи обійняти стан чернечого життя, для того, щоб вони змогли досягнути цієї шляхетної мети. Нехай Господь подасть, щоб нові і чисельніші ряди священників, ченців та черниць, які б кількістю і чеснотами відповідали теперішнім потребам Церкви, йшли і обробляли виноградник Господній.

69. Більше того, як вимагає Наш Апостольський обов'язок, Ми закликаємо батьків і матерів охоче віддавати служінню Богові тих своїх дітей, які покликані до цього. Проте, якщо це буде джерелом нещастя, смутку і жалю, то нехай вони добре обдумають застереження, яке подає Амвросій матерям Мілана. "Більшості молодих жінок, яких я знав і які хотіли бути дівами, матері заборонили відійти.... Якщо ваші дочки хочуть любити чоловіка, закони дозволяють їм обрати собі такого. Але ті, що мають право вибрати чоловіка не мають права вибрати Бога" [124].

70. Нехай батьки задумуються, яка то велика честь бачити свого сина піднесеним до священства, чи свою дочку, яка посвячує своє дівицтво Божественному Нареченому. Стосовно посвячених дівиць, єпископ Мілана пише: "Батьки, ви чули, що діва — це дар Божий, жертва батьків, священство чистоти. Діва — це материнська жертва, щоденна жертва якої умироутворює Божественний гнів" [125].

71. Перед тим, як Ми дійдемо до завершення енцикліки, Ми б хотіли Преподобні брати, звернути в особливий спосіб наші серця і розум до тих чоловіків та жінок, що присягнули служити Богові, які страждають від тяжких і жажливих переслідувань в багатьох країнах. Нехай вони наслідують приклад посвячених дів ранньої Церкви, які з відважними і неприборканими серцями постраждали мученицькою смертю заради свого дівицтва [126].

72. Нехай усі ті, хто постановив служити Богові, відважно дотримуються цього "навіть перед лицем смерті" [127]. Нехай вони усвідомлять, що їхній біль, страждання і молитви мають велику цінність в очах Божих для відбудови Його Царства в їхніх країнах і у Вселенській Церкві; нехай будуть певні, ті, "хто слідує за Агнцем, де б Він не йшов" [128], завжди співатимуть "нову пісню" [129], якої ніхто інший не міг співати.

73. Наше батьківське серце наповнене співчуттям до священників, монахів і монахинь, які так відважно і відкрито сповідують свою віру, що заради неї приймають мученицьку смерть; і не лише до них, але й до усіх тих, хто в усіх частинах світу повністю присвячують і посвячують себе Божественному служінню, Ми звертаємось до Бога з благальними молитвами підтримати, зміцнити і утішити їх. Ми наполегливо заохочуємо Вас, Преподобні брати, кожного зокрема і усіх разом та ваших вірних молитися з Нами і благодати для всіх цих душ розради, дарів і благодаті, яких вони потребують від Бога.

74. Нехай Апостольське благословення, яке Ми із люблячим серцем уділяємо Вам, Преподобні брати, а також усім священикам і посвяченим дівам, а особливо тим, "хто страждає від переслідування в ім'я справедливості" [130] і всім вірним, — будьте обітницею Небесної ласки і свідченням Нашої батьківської доброзичливості.

75. Енцикліка проголошена в соборі Святого Петра в Римі 25 березня 1954 року, у свято Благовіщення Пресвятої Богородиці, на шістнадцятому році Нашого Понтифікату.

Примітки:

1. Див. S. Ambros., De virginibus., lib. 1, c. 4, n. 15; De virginitate, c. 3, n. 13; PL XVI, 193, 269.
2. Вих 22, 16-17; Девт 22, 23-29; Екл 52, 9.
3. Див. S. Ambros., De virginibus, lib. 1, c. 3, n. 12; PL XVI, 192.
4. I Кор 10, 11.
5. Дії 21, 9.
6. Див. S. Ignat. Antioch., Ep. ad Smyrn., c. 13; ed. FunkDiekamp, Patres Apostolici, Vol. 1, p. 286.
7. S. Iustin., Apol. I pro christ., c. 15; PG VI, 349.
- 8 Див. апостольська конституція *Sponsa Christi*, AAS XLII, 1951, pp. 5-8.
9. Див. С.І.С., can. 487.
10. Див. С.І.С., can. 132, section 1.
11. Див. апостольська конституція *Provida Mater*, art. m, section 2; AAS XXXIX, 1947, p. 121.
12. Мат 19, 10.
13. Мат 19, 11-12.
14. Мат 19, 12.
15. S. Augustin., De sancta virginitate, c. 22; PL XL, 407.
16. Див. can. 9; Mansi, Coll. concil., II, 1096.
17. I Кор 7, 32,34.
18. S. Cyr., De habitu virginum, 4; PL IV, 443.
19. S. Augustin., De Sancta virginitate, cc. 8, 11; PL XL, 400, 401.
20. S. Thom., Summa Th., II-II, q. 152, a. 3, ad 4.

21. S. Bonav., De perfectione evangelica, q. 3, a. 3, sol. 5.
22. Див. S. Cyr., De habitu virginum, c. 20; PL IV, 459.
23. Див. S. Athanas., Apol. ad Constant., 33; PG XXV, 640.
24. S. Ambros., De virginibus, lib. 1, c. 8; n. 52; PL XVI, 202.
25. Див. там же, lib. m, cc 1-3, nn. 1-14; De institutione virginis, c. 17, nn. 104-114; PL XVI, 219-224, 333-336.
26. Див. Sacramentarium Leonianum, XXX; PL LV, 129; Pontificale Romanum: De benedictione et consecratione virginum.
27. Див. S. Cyr., De habitu virginum, 4 et. 22; PL IV, 443-444 et 462; S. Ambros., De virginibus, lib. 1, c. 7, n. 37; PL XVI, 199.
28. S. Augustin., De sancta virginitate, cc. 54-55; PL XL, 428.
29. Pontificale Romanum: De benedictione et consecratione virginum.
30. S. Methodius Olympi, Convivium decem virginum, orat. XI, c. 2; PG XVIII, 209.
31. Одкр 14, 4.
32. Там же.
33. I Пет 11, 21; S. Augustin., De sancta virginitate, c. 27; PL XL, 411.
34. S. Bonav., De perfectione evangelica, q. 3, a. 3.
35. S. Fulgent., Epist. 3, c. 4, n. 6; PL LXV, 326. 36. I Кор 7, 32-33.
37. Бут 2, 24 і див. Мат 19, 5.
38. Див. I Кор 7, 39.
39. S. Thom., Summa Th., II-II, q. 186, a. 4.
40. Див. С.І.С., can. 132, section 1.
41. Див. енцикліку *Ad catholici sacerdotii* AAS XXVIII, 1936, pp. 24-25.
42. Див. Лев. XV, 16- 7 XXII, 4; I Сам. 21, 5-7; cf. S. Siric. Papa, Ep. ad Himer. 7; PL LVI, 558-559.
43. S. Petrus Dam., De coelibatu sacerdotum, c. 3; PL CXLV, 384.
44. Див. Мат 19, 10-11.
45. I Кор 7,38.
46. I Кор 7 7-8; Пор. 1 та 26.
47. Див. S. Thom., Summa Th., II-II, q. 152, aa. 34.
48. I Кор 7, 33.

49. Мт 12, 33.
 50. Мт 25, 35-36, 40.
 51. AAS XLII, 1950, p. 663.
 52. S. Сурр., De habitu virginum, 22; PL IV, 462; cfr. S. Ambros., De virginibus, lib. 1, c. 8, n. 52; PL XVI, 202.
 53. Мт 13, 46.
 54. S. Thom., Summa Th., II-II, q. 152, a. 5.
 55. Pontificale Romanum: De benedictione et consecratione virginum.
 56. S. Сурр., De habitu virginum, 3; PL IV, 443.
 57. Sess. XXIV, can 10.
 58. Див. S. Thom., Summa Th., I-II, q. 94, a. 2.
 59. Гал 5, 25; I Кор 9, 27.
 60. Див. Allocutio ad Moderatrices supremas Ordinum et Institutorum Religiosarum, d. 15 septembris 1952; AAS XLIV, 1952, p. 824.
 61. Див. Decretum S. Officii, De matrimonii finibus, d. I aprilis 1944, AAS XXXVI, 1944, p. 103.
 62. I Кор 7, 5.
 63. Див. С.І.С., can. 1013, section I.
 64. Гал 11, 20.
 65. S. Ambros., De virginitate, c. 5, n. 26; PL XVI, 272.
 66. Див. Ів 9, 14, 10, 3.
 67. Див. AAS., XLIII, 1951, p. 20.
 68. I Кор 7, 25.
 69. Мт 19, 2.
 70. S. Ambros., De viduis, c. 12, n. 72; PL XVI, 256; cf. S. Сурр., De habitu virginum, c. 23; PL IV, 463.
 71. I Кор 7, 7.
 72. Мт 19, 11, 12.
 73. S. Hieronym., Comment. in Matth., XIX, 12; PL XXVI, 136.
 74. S. Ioann. Chrysost., De virginitate, 80, PG XLVIII, 592.
 75. S. Ambros., De virginitate, lib. 1, c. 11, n. 65; PL XVI, 206.
 76. Див. S. Methodius Olympi, Convivium decem virginum, Orat. VII, c. 3; PG XVIII, 128-129.

77. S. Gregor. M., Hom. in Evang., lib. 1, hom. 3, n. 4; PL LXXVI, 1089.
 78. Мт 19, 12.
 79. I Кор 7, 9.
 80. Див. Тридентійський Собор, sess. XXIV, can. 9.
 81. Cf. S. Augustin., De natura et gratia, c. 43, n. 50; PL XLIV, 271.
 82. Conc. Trid., sess. VI, c. 11.
 83. I Кор 10, 13.
 84. Мт 26, 41.
 85. Гал 5, 17.
 86. Гал 5, 19-21.
 87. Гал 5, 24.
 88. I Кор 9, 27.
 89. Мт 5, 28-29.
 90. Див. S. Caesar. Arelat., Sermo 41; ed. G. Morin, Maredsous, 1937, vol. I, p. [172]
 91. Див. S. Thomas, In Ep. I ad Cor. VI, lect. 3; S. Franciscus Sales. Introduction a la vie devote, part. IV, c. 7; S. Alphonsus a Liguori, La vera sposa di Gesu Cristo, c. I, n. 16; c. 15, n. 10.
 92. S. Hieronym., Contra Vigilant., 16; PL XXIII, 352.
 93. S. Augustin., De sancta virginitate, c. 54; PL XL, 428.
 94. Екл 111, 27.
 95. S. Augustin., Epist. 211, n. 10; PL XXXIII, 961.
 96. Ів 15, [11], 18.
 97. Ів 15, 16.
 98. Ів 15, 15.
 99. Див. С.І.С., can. 124-142. Cf. Бл. Пій X, екзгортація *Haerent animo*, AAS, XLI, 1908, pp. 565-573; Пій XI, енцикліка *Ad catholici sacerdotii* AAS, XXVIII, 1936, pp. 23-30; Пій XII, апостольське повчання *Menti Nostrae*, AAS, XLII, 1950, pp. 692-694.
 100. Див. AAS XLII, 1950, pp. 690-691.
 101. I Кор 6 15.
 102. I Кор 6, 19.
 103. Alloc. Magis quam mentis, d. 23 Sept., a. 1951; AAS XLIII, 1951, p. 736.

104. S. Clemens Rom., Ad Corinthios, XXXVIII, 2; ed. FunkDiekamp. Patres Apostolici, vol. 1, p. 148
105. I Ів 4, 8.
106. S. Augustin., De sancta virginitate, cc. 33, 51; PL XL, 415, 426; cf. cc. 31-32, 38; 412-415, 419.
107. Мт 19, II.
108. Мт 7, 8; S. Hieron., Comm. до Мт 19, 11; PL XXVI, 135.
109. S. Ambros., De virginibus, lib. III, c. 4, nn. 18-20; PL XVI, 225.
110. Див. S. Alphonsus a Liguori, Practica di amar Gesu Cristo, c. 17, nn. 7-16.
111. Лев XIII, енцикліка *Mirae caritatis*, d. 28 Maii, a. 1902; A. L. XXII, pp. 1902-1903.
112. Ів 6, 57.
113. S. Ambros., De institutione virginis, c. 6, n. 46; PL XVI, 320.
114. Див. S. Athanas., De virginitate, ed. Th. Lefort, Museon, XLII, 1929, p. 247.
115. S. Augustin., Serm. 51, c. 16, n. 26, PL XXXVIII, 348.
116. Див. S. Athanas, там же. p. 244.
117. S. Ambros., De institutione virginis, c. 14, n. 87; PL XVI, 328.
118. S. Ambros., De virginibus, lib. II, c. 2, n. 6, 15; PL XVI, 208, 210.
119. Там же, c. 3, n. 19, PL XVI, 211.
120. S. Ambros., De Institut. virginis, c. 7, n. 50; PL XVI, 319.
121. Там же, c. 13, n. 81, PL XVI, 339.
122. S. Bernard., In nativitate B. Mariae Virginis, Sermo de aquaeductu, n. 8; PL 183, 441-442.
123. S. Hieronym., Epist. 22, n. 18; PL XXII, 405.
124. S. Ambros., De virginibus, lib. I, c. 10, n. 58; PL XVI, 205.
125. Там же, c. 7, n. 32; PL XVI, 198.
126. Див. S. Ambros., De virginibus, lib. II, c. 4, n. 32; PL XVI, 215-216.
127. Филип. II, 8.
128. Апок. XIV, 4.
129. Апок. 3.
130. Мт V, 10.

ПАВЛО VI

енцикліка

HUMANAE VITAE

Про належний порядок передавання
людського життя